

L'INFANT ENRIC D'ARAGÓ I SICÍLIA, DUC DE SOGORB I COMTE D'EMPÚRIES I EL BATIMENT DE MENUTS GIRONINS DE 1481-1490

La història del procés de la moneda de Girona durant els regnats de Joan II i Ferran II, el Catòlic, ja va ésser feta per Botet i Sisó al volum II de *Les monedes catalanes*, remetent a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i al Municipal d'aquesta ciutat; esmenta entre les llicències concedides per a batre *menuts* les de l'Infant Enric atorgades des del 25-VI-1482 al 8-XI-1490.¹

Es tracta ací de donar *in extenso* el text de les de 1482, del 25-VI i 6-XI, respectivament, segons la documentació del susdit Arxiu Municipal, perquè llur interès no és solament monetari, sinó també diplomàtic, per la vàlua caligràfica, lingüística i històrica, començant per la institució del dit Infant Enric, la figura política del qual mereix ésser recordada.²

El resum que hom podria fer de la història dels menuts gironins en aquells anys, seguint el que diu Botet i Sisó és així: 1481: Els jurats de Girona davant la depreciació dels rocabertins demanen al rey Ferran llicència per a encunyar menuts; el monarca els concedí el que demanaven el 26-VIII d'aquell any. Una altra llicència atorgada per l'Infant Enric, el 25-VI-1482; una nova concessió del mateix, del 6-XI-1482 també; una altra del 21-VII-1483; del mateix any a 6-X, per la quantitat de 400 lliures; un altre permís de 300 lliures concedit pel susdit Infant el 5-X-1484; nova autorització d'aquest el 26-XI-1489, de 250 lliures, i una nova llicència per quantitat de 250 lliures del 8-XI-1490; totes aquestes omplen un període corresponent a la Lloctinença de l'Infant; després, a 30-VI-1510, donà llicència Ferran II per batre 1.500 lliures, a les que afegeix una

¹ Pàgines 327-332 i 356-357.

² No l'hem trobada al *Diccionario de Historia de España* (2.ª edició, "Revista de Occidente") ni per *Enrique de Aragón*, ni *Aragón, Enrique de*, ni per *Infante Fortuna*.

altra del 2-IV-1512, per 2.000 lliures, i la del 13-XI-1512, a la que va seguir una de Donya Germana de 4.200 lliures.³

Aquestes dades i els documents vists permeten classificar les monedes en quatre grups: a) el dels menuts —aquest era llur nom, *minutos*— marcats amb la G a l'anvers i les armes o escut de la ciutat al revers; b) el de les mateixes marques però amb una lletra capital, E, al costat de la G de *Gerunda*; c) el de la rosa, corresponents a les autoritzacions de Ferran II, dels anys 1510 i 1512; i d) el del cap del rei i llegenda *Fernandus D. G. i Civitas Gerunda*, a anvers i revers respectivament.⁴

L'objecte, doncs, d'aquestes planes és resumir el que ja es coneix; posar de relleu la figura de l'Infant; identificar la E de les encunyacions que la duen, fetes durant la seva autoritat i relacionar les darreres de Ferran II, les del cap, amb les que en altres seques es varen fer per aquells mateixos anys, abandonant ja els tipus locals de l'anvers, com la G, o la rosa, de deslliurances anteriors. Darrerament, caldria treure de la sèrie de monedes *Incertes* del volum II de Botet, el número 524 que té a l'anvers un cap de rei i al revers un arbre, com els diners de València, perquè correspon al període de la Germània d'aquell Regne.⁵

Cal començar aquesta breu exposició pel document de Ferran II del 27-VIII-1481, que encara que publicat per Botet deu d'anar junt amb els de l'Infant Enric perquè va servir-ne de model; es troba al *Liber seu manuale super deliuracionibus minutorum factorum et cussorum in Civitate Gerunde vigore regiarum concessionum in posse mei Nicolay Rocha notarii et honorabilis Consilii dicte Civitatis Scribe in anno M^oCCCC LXXX primo inceptus*; i va inserit ací per al seu millor estudi:

Noverint universi quod cum Per Excellentissimum et Serenissimum dominum Ferdinandum dei gracia Regem feliciter nunc regnantem fuerit universitati civitatis Gerunde concessa quedam licen-

³ Per al període del Magnànim i Joan II el meu article *Relaciones monetarias entre Perpiñán, Gerona y Valencia durante el siglo XV*, ANALES DEL I. E. G. (1948), 18 pàgines; en làmina diners de Joan II, de Ferran II i rocabertins resellats.

⁴ BOTET, II, pàgs. 355-356.

⁵ Als meus articles: *Aspectos de la política monetaria del reinado de Carlos V. Una labra de los agermanados*, "Numisma", año XXII, núms. 114-119 (1972), pàgs. 9-35 i *Aspectos económicos de la Germania*, en "VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón", tomo III, vol. I (1973) y 2 láminas, amb la troballa d'aquests diners a la Montanyeta de Santa Ana de Xàtiva.

cia et facultas cudenti minutos parvulos sive monetam minutam cuiuscumque metalli cum signu seu armis et alia in quadam patente papiri litera prefati Serenissimi et potentissimi domini Regis sigillo secreto in dorso minuta manuque eiusdem domini Regis signata continetur cuius papiri patentis Regie litere tenor est hic.

Nos Ferdinandus dei gracia Rex Castelle Aragonum Legionis Sicilie Toleti Valencie Gallecie Maioricarum Hispalis Sardinie Cordube Corsice Murcie Giennis Algarbii Aljezire Gibraltaris Comes Barchinone dominus Vizcaye et Moline, Dux Athenarum et Neopatrie Comes Rossilionis et Ceritanie Marchio Oristani Comesque Gociani: Quia civitas nostra Gerunde et illius res publica propter penuriam monete minute detrimentum patitur taliter ut illius singulares res minutas seu que parvo venduntur seu emuntur prece emi vel vendi absque singularium dicte civitatis maximo incomodo nequeunt et sic negociacio ipsius Civitatis impeditur.

Idcirco nostre Maiestati vestri dilectorum et fidelium nostrorum Jacobi stales et Raymundi dezpuig sindicorum per dictam civitatem ad curias generales que in presencia in hac civitate incolis huius principatus Cathalonie celebramus humiliter supplicatum fuit ut licenciam cudendi parvulos sive minutos usque ad quantitatem ducentarum librarum eidem concedere de nostri regia benignitate dignaremur. Nos vero volentes ut dicta Civitas illiusque res publica ac illius singulares libere emere et vendere res eisdem possint et negociacio in dicta Civitate libere fieri valeant nec propter dicte monete penuriam aut defectum damnum ac detrimentum paciatur vestri supplicacionibus benigne inclinati tenore presentis et de nostri certa sciencia delliberate et consulto licenciam facultatem et permissum vobis dicte universitati Civitatis Gerunde concedimus ut quibusvis prohibicionibus pragmaticis ordinacionibus et aliis quibusvis contrarium disponentibus et penis iuris adiectis non obstantibus possitis et valeatis cudere et cudi facere in dicta Civitate Gerunde minutos sive monetam minutam cuiuscumque metalli volueritis cum signo seu armis dicte Civitatis usque ad quantitatem ducentarum librarum.

Hoc videlicet adiecto quod dicta Civitas teneatur assecurare et assecurat ydonee de recuperando dictam monetam minutam ab illis inquorum posse devenerit et loco illius aliam bonam monetam auri seu argenti restituendo et commulando cum et quando et quotiens inde fueritis requisiti.

Et ut melius et facilius fieri valeat una per dictam Civitatem eligatur nominetur et deputetur persona que dictas pecunias cum inde requisita fuerint cum bonis commutet adeo ut hac via cives dicte Civitatis comode negociare vendere et emere res necessarias que parvo venduntur et emuntur precio possint et valeant.

Illustrissimo propterea Joanni principi Asturiarum et Gerunde primogenito nostro carissimo et in regnis et terris nostris post felices et longevos dies nostros indubitato successorii intentum nostrum declarantes sub paterne benedictionis obtentu dicimus Gerenti vero vices nostri generalis Gubernatoris in principatū Cathalónie vicariis baiulis subvicariis subbaiulis ceterisque universis et singulis oficialibus nostris ad quos spectet dicimus precipimus et iubemus expresse et de nostra certa sciencia ad nostre gracie et amoris obtentum penamque florenorum auri Aragonum Mille nostris inferendam erariis ut nostram huiusmodi licenciam facultatem et permissum et omnia et singula in ea contenta teneant firmiter et observent et faciant per quos deceat inviolabiliter observari et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contrafacere vel venire sinant racione aliqua sive causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo secreto in dorso munitam.

Dat. barchinona die XXVI augusti Anno a nativitate domini Millesimo CCCC LXXX primo. Yo el rey. Vidit Petrus forner locumtenens in officio conservatoris generalis. Vidit Gabriel Sanchez generalis thesaurarius. In diversorum sigilli secreti primo Vidit Malet fisci advocatus fol. CXXXX.

En aquesta provisió del Rei Catòlic cal observar la menció del príncep Joan, *Joanni principi Asturiarum et Gerunde*, nascut a Sevilla el 1478; morí a Salamanca el 6-X-1497; havia estat jurat com a hereu de la Corona de Castella-Lleó en 1480 i de la d'Aragó, a Catalunya en maig del 1481, any d'aquesta provisió de 26-VIII.

Seguidament els «*honorables domini Rafael Sampso, Micael Sepmana, Joannes Barger, Franciscus Vedruna, Franciscus Domelech et Micael Vilella*» jurats de l'any 1481, a 19 d'octubre, varen tractar del text de la llicència del rei i designaren a Francesc Vedruna perquè recollís «*totam illam quantitatem minorum de rocabertins qui olim in dicta civitate fuerunt fabricati*» i que «*Jacobus Vilar faber Gerunde*» «*custodiat dictos rocabertinos. et in quolibet eorum apponat ex una parte armas dicte civitatis sive ones et ex alia parte unam G*»; les ones són els tres rius de l'escut; l'obligació s'a-

justaria «*iuxta Constitutiones Cathalonie Forum Aragonie ac Usaticos Barchinone*». El 24-V-1482 en virtut de la dita llicència «són estats batuts e emprentats tria cent lliures de menuts rocabertins»; aquest era el nom popular de la nova moneda, feta amb l'antiga refosa i marcada segons s'és dit.

És ara, el 25-VI d'aquell any, 1482, quan trobem l'Infant Enric autoritzant noves encunyacions de menuts; abans cal recordar la seva figura.

L'Infant era, com escriu Fra Francesc Diago als seus *Anales del Reyno de Valencia*, «Don Henrique de Aragon, primo hermano del Rey Catholico, Duque de Segorve y Conde de Ampurias», qui fou Virrei de València l'any 1497, segons privilegi número 17 del mateix rei Ferran II; aquests prínceps es titulaven també Governadors i Lloctinents generals del Regne; l'Infant Enric va tenir una intervenció molt directa a l'apaivagament dels agermanats; el seu fill havia pres part a la guerra; ell, però, va romandre a la ciutat i els Jurats varen demanar la seva intervenció pacificadora; era als anys 1519-1521; la seva figura fou doncs popular i responia a la seva llarga història i antiga nissaga.

Don Enric d'Aragó com l'esmentaven els documents i les cròniques, era el segon d'aquest nom, Infart d'Aragó i Sicília, primer Duc de Sogorb, segon Comte d'Empúries; va heretar el Comtat d'Alburquerque; fou senyor de les viles de Ledesma, Miranda del Castañar, Montemayor, Medellín, Salvatierra i Andújar; ciutats de Trujillo i Alcaraz; Duc de Villena; al Regne de València posseïa Sogorb, la Vall d'Uxó, la Serra d'Eslida i les viles de Paterna, Benaquazir i la Pobla de Vallbona; a Becerril va ésser elegit per al Maestrat de l'Orde de Santiago; rebé el nom de *Infante Fortuna*. Fill de *Don Enrique de Aragón*, primer d'aquest nom, qui era fill tercer de Ferran I, el d'Antequera i Donya Leonor —Urraca, la *Ricaheembra*—; pels seus pares l'Infant Fortuna era, doncs, propietari de Sogorb, Marquès de Villena, Comte d'Alburquerque i també Comte d'Empúries, perquè el seu pare havia casat amb la seva cosina germana Donya Catalina, Infanta de Castella, Duquesa de Villena, filla menor del rei de Castella Enric III *el Doliente*; i quan va restar vidu sense successió maridà novament amb Donya Beatriu de Pimentel, filla de Don Rodrigo Alonso de Pimentel, segon Comte de Benavente i de sa muller Donya Leonor Enríquez, néta del rei En-

ric II de Castella, de la qual unió nasqué Don Enric d'Aragó, segon d'aquest nom, és a dir, l'Infant Fortuna.

Aquest va casar amb Donya Guiomar de Portugal, filla d'Alfons, primer Comte i Senyor de Faro i Aveiro i de la seva esposa Donya Maria de Noroña; Enric i Guiomar varen ésser pares de Joan d'Aragó i de Sicília, qui va morir quan era nen, el primer de setembre de 1490; també d'Alfons d'Aragó i Sicília i d'Isabel d'Aragó i Sicília, qui va casar l'any 1513 amb Iñigo López de Mendoza, de la Vega i Lema, Comte de la Saldaña, quart Duc del Infantado i cinquè Marqués de Santillana.

Per la mort del primogènit Joan, el segon d'aquests germans, Alfons va succeir a la casa dels seus pares i fou segon Duc de Sogorb i tercer Comte d'Empúries; aquest va casar amb Donya Joana Folch de Cardona, tercera Duquesa de Cardona, Marquesa de Pallars, Comtessa de Prades i Vescomtessa de Vilamur, filla pubilla de Don Fernando Ramon Folch de Cardona, segon Duc de Cardona i de sa muller Donya Francisca Manrique de Lara.

Don Enric d'Aragó, era com ha estat dit, fill tercer de Ferran I d'Antequera i Donya Leonor —Urraca— i, per tant, germà d'Alfons el Magnànim i de Joan II, i pare de l'Infant Fortuna, és a dir, del segon Don Enric d'Aragó, Infant d'Aragó i Sicília, cosí germà del Rei Catòlic, fill de Joan II; en morir Don Enric d'Aragó, el pare de l'Infant Fortuna, aquest qui fou pòstum d'aquell, nasqué l'11 de novembre de 1445. Sogorb, la Serra d'Eslida i la Vall d'Uxó varen passar a ésser part del Ducat de Sogorb; aquest títol de Ducat, concedit pel seu cosí germà Ferran II el Catòlic, quan l'Infant era Governador del Regne de València, l'any 1475, és a dir, quan Fortuna tenia trenta anys; Fortuna va morir el 22-IX-1522 i va ésser succeït al Ducat de Sogorb pel seu fill Alfons d'Aragó.

L'Infant Enric d'Aragó i de Sicília va ésser Virrei de Catalunya i Mallorca de 1479 a 1494. De València va ser-ho l'any 1478, succeït per Francesc Gilabert de Centelles, Governador del Regne (1478-1492) i tornà a exercir de Virrei d'aquest regne de 1496 a 1505.

L'any 1478 l'Infant Fortuna s'intitulava així: *Enricus Infans Aragonum et Sicilie, Dux Sugurbii, Comes Impuriarum, Dominus Vallis d'Uxo, d'Eslida, Paterne, Benaguazir, et Popule de Benaguazir, locumtenens generalis serenissimi domini Regis avunculi et domini nostri metuendissimi in Regali civitate Valencie*; com a Virrei de Catalunya es va intitular: *Nos Infant Enric d'Aragó e de Sicilia, Duc*

de Sogorb, Comte d'Empories, etc. Lochtinent general del Serenissimo Senyor Rey nostre observantissim en lo Principat de Cathalu-nya, Regne de Mallorques e illes a ell adiacents.⁶

La llicència donada el 25-VI-1482, com a Llochtinent General, diu així: *Nos Infans Enricus Aragonum et Sicilie Dux Sogurbii Comes Emporiarum etc. Locumtenens generalis Serenissimi domini Regis nostri observandissimi in principatu Cathalonie Regno Maioricarum et insulis adiacentibus:*

Quia Civitas Gerunde et illius res publica propter penuriam monete minute detrimentum patitur taliter ut illius singulares res minutas seu que parvo venduntur seu emuntur precio emi vel vendi absque singularium dicte Civitatis maximo incomodo nequeunt et sic negociacio ipsius Civitatis impeditur, Idcirco nostre excellencie pro parte iuratorum dicte Civitatis humiliter supplicatum fuit ut licenciam cudendi parvulos sive minutos usque ad quantitatem ducentarum librarum eidem concedere de nostri benignitate dignaremur.

Nos vero volentes ut dicta Civitas illiusque res publica ac illius singulares libere emere et vendere res eidem necessarias possint et negociacio in dicta Civitate libere fieri valeat, nec propter dicte monete penuriam aut deffectum damnum aut detrimentum paciatur vestris supplicacionibus benigne inclinati, tenore presentis et de nostri certa sciencia deliberate et consulte licenciam facultatem et permisum vobis dicte universitati Civitatis Gerunde concedimus ut quibusvis prohibicionibus pragmaticis ordinacionibus et aliis quibusvis contrarium disponentibus et penis in eis adiectis non obstantibus, possitis et valeatis cudere et cudi facere in dicta Civitate Gerunde minutos sive monetam minutam cuiuscumque metalli volueritis cum signo seu armis dicte Civitatis usque ad quantitatem ducentarum librarum:

Hoc videlicet adiecto quod dicta Civitas teneatur assecurare et assecurat idonee de recuperando dictam monetam minutam ab illis in quorum posse devenerit et loco illius aliam bonam monetam au-

⁶ Presses les intitulacions i linatge de l'Infant Fortuna, de J. MATEU IBARS, *Los Virreyes de Valencia. Fuentes para su estudio* (Valencia, 1963), pàgs. 94-96, amb referències a García Carrassa, L. Fullana, Aguilar, H. García, i *Nóminas y cronologías de los Virreyes de los Estados de la Corona de Aragón en el siglo XVI*, "VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón", t. III, vol. II (València, 1973), pàgs. 235-266. Enrique de Aragón, lugarteniente general de Valencia (1497-1505), PI ARIMON, *Barcelona antigua y moderna* (1854), pàgs. 59-61 esmenta l'Infant en 1483.

ri seu argenti restituendo et comutando cum quando et quotiens inde fueritis requisitis Et ut id melius et facilius fieri valeat una per dictam Civitatem eligatur nominetur et deputetur persona quae dictas peccunias cum inde requisita fuerit cum bonis comutet, adeo ut hac via cives dicte Civitatis comode negociare vendere et emere res necessarias que parvo venduntur et emuntur precio possint et valeant:

Nobili propterea magnifico consiliario dilectis dicti domini Regis et nostris Gerentivices generalis gubernatoris in principatu Cathalonie, vicariis baiulis subvicariis, subbaiulis, ceterisque universis et singulis officialibus regiis ad quos spectet dicimus precipimus et iubemus expresse et de certa sciencia ad Regie et nostre gracie et amoris obtentum namque florenorum Auri Aragonum Mille Regiis inferendam Erariis ut nostram huiusmodi licenciam facultatem et permissum et omnia et singula in ea contenta teneant firmiter et observent et faciant per quos deceat observarii, et non contraveniant aut aliquem contrafacere vel venire sinant racione aliqua sive causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus Regio sigillo in dorso minutam.

Datum in Civitate Barchinone die vicesimo quinto mensis iunii Anno A nativitate domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo. Infans Enricus. In diversorum locumtenencie ijº. fol CXXXVIIIJ. Vidit Vicecancellarius. Dominus Infans Locumtenens generalis mandavit mihi Joanni Mallet. Vissa per vicecancellarium.

De nou l'Infant Enric va donar una altra llicència el 6-XI del mateix any, la tenor de la qual és així: *Nos Infans Enricus Aragonum et Sicilie Dux Sogurbii Comes Emporiarum etc. Locumtenens generalis Serenissimi domini Regis domini nostri observandissimi in principatu Cathalonie Regno Maioricarum et Insulis ei adiacentibus: Quia Civitas Gerunde et illius res publica propter penuriam monete minute detrimentum patitur taliter ut illius singulares res minutas seu parvo venduntur seu emuntur precio emi vel vendi absque singularium dicte Civitatis maximo incomodo nequeunt et sic negociacio ipsius Civitatis impeditur.*

Idcirco nostre excellencie pro parte vestri iuratorum dicte Civitatis humiliter supplicatum fuit, ut licenciam cudendi parvulos sive minutos usque ad quantitatem ducentarum librarum eidem concedere de nostri benignitate dignaremur: Nos vero volentes ut dicta Civitas illiusque res publica ac illius singulares emere et vendere

res eidem necessarias possint et negociacio in dicta Civitate libere fieri valeat, nos propter dicte monete penuriam ac deffectum damnum aut detrimentum paciatur, vestris supplicationibus benigne inclinati, tenore presentis et de nostra certa sciencia deliberate et consulte, licenciam facultatem et permissum vobis dicte universitati Civitatis Gerunde concedimus ut quibusvis prohibicionibus practicis ordinacionibus et aliis quibusvis contrarium disponentibus et penis in eis adiectis non obstantibus, possitis et valeatis cudere et cudi facere in dicta Civitate Gerunda minutos sive monetam minutam cuiscumque metalli volueritis cum signo seu armis dicte Civitatis usque ad quantitatem dictarum ducentarum librarum. Hoc videlicet adiecto quod dicta Civitas teneatur assecurare et assecuret idonee de recuperando dictam monetam ab illis in quorum posse devenerit et loco illius aliam bonam monetam auri seu argenti restituendo et comutando cum quando et quociens inde fueritis requisiti.

Et ut id melius et facilius fieri valeat una per dictam Civitatem eligatur nominetur et deputetur persona que dictas peccunias cum inde requisita fuerit cum bonis comutet. Adeo ut hac via cives dicte Civitatis comode negociare vendere et emere res necessarias que parvo venduntur et emuntur precio possint et valeant.

Nobili propterea magnifico consiliario dilectis dicti domini Regis et nostris gerentivices generalis gubernatoris in principatu Cathalonie, vicariis, baiulis, subvicariis, subbaiulis, ceterisque universis et singulis officialibus Regiis ad quos spectet, dicimus precipimus et iubemus expresse et de certa sciencia ad Regie et nostre gracie et amoris obtentum penam que florenorum Auri Aragonum Mille Regiis, inferendam erariis, ut nostram huiusmodi licenciam facultatem et permissum et omnia et singula in ea contenta teneant firmiter et observent et faciant per quos deceat observari. Et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contrafacere vel venire sinant racione liqua sive causa in cuius rei testimonium presentem fieri iussumus Regio sigillo in dorso munitam.

Datum in Civitate Barchinona die sexto mensis Novembris Anno A nativitate Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo. Infans Enricus. Vidit Vicecancellarius. Dominus Infans Locumtenens generalis mandavit michi Joanni Mallet et vidit eam vicecancellarius.

El Liber seu manuale super deliuracionibus minutorum facto

rum in Civitate Gerunde en poder del notari Nicolau Roca, té ultra l'interés propi, també el diplomàtic, perquè en copiar cada llicència esmenta la classe de documents que l'autoritza; així, per exemple, al foli 45 diu: *licencia cudendi minutorum usque ad CCCC lliures. Noverint universi quod cum die quintadecima octobris anno a nativitate domini M^oCCCC lxxxii, per Juratos anni presentis civitatis Gerunde fuisset impetrata et obtenta ab illustrissimo domino domino Infante Enrico Aragonum et Sicilie locumtenente generali serenissimi domini Regis quedam patens papiri litera dicti domini Infantis sigillo Regio in eius dorso sigillata manuque eiusdem domini Infantis signata cuius tenor talis.* Segueix el text de la nova autorització; al susdit preàmbul hom veu que la Cancelleria de l'Infant lliurava lletres patents, en paper, segellades amb el secret de la mateixa.

El *Liber* registra tant les llicències com els marcs de menuts deslliurats cada vegada davant els jurats designats *ad hoc*, com els juraments dels argenters que intervenien en la lliga o llei dels batiments.

Al foli 55 fa constar que el dia 13-X-1484 *fuit aperta teca privilegiorum in qua erant recondite quedam asines sive aynes per fabricando minutos*, fent-ne inventari: *Primo, iij rielles de ferro. Item, ij.tenalles de forjar. Item, unes tisoires. Item, iij.piles. Item, viij trosells entre grans e petits. Item. j.cas de ferro.* L'extensió d'aquests *Deliberacions i Relacions —relacio fusarum—*, no permet transcriure-les ací, com igualment són llargues les declaracions dels *oidors de comptes*, els *comptes de dates e despeses* i tot el que fa referència a aquestes foses de menuts i encuyacions de nous; hom podria posar com a exemple el següent: *Ihs. Les foses que yo Ramon de veza e fetes fins la present jornada per mi: Primo a xxj de octubre 1483 foní viij fuses e cascuna fusa era de pes de coura de tres Marchs v. onzes e argent mesclat tres onzes monten les dites fuses xxxij marchs. Item, a xxx del sobradit mes foní sis fuses seguons desus es dit que monten xxiiij marchs. Item, a sis de noembre any desus dit foní sinch fuses seguons desus es dit que monten xx marchs. Item, a xvij de noembre de dit any tres fuses seguons es dit que monten xij marchs. Item a xvij de noembre de dit any foní tres fuses en la forma desus dita monten xij marchs.*

Nombrosos estats de comptes i liquidacions acompanyen el *Liber seu manual* dels menuts, on hi ha llargues llistes de fuses com

aquesta: *Item mes una altra fusa de coure ij.marchs .v.onzes,iii quarts. Item mes en dit coure argent ij.onzes j.quart.*

Després dels batiments de menuts amb senyal de la rosa, *cum armis dicte civitatis parte ex una et ex alia parte cum una rosa et crucibus*, estudiats per Botet, cal remarcar el tipus, ja general, del cap reial coronat, a l'esquerra i *Fernandus D. G.* a l'anvers i l'escut de la ciutat i *Civitas Gerunda*, al revers, que respon a la nova llicència obtinguda pels jurats en 1515, monedes batudes també l'any següent, 1516.⁷

Els anys transcorreguts des de la mort de la reina Isabel, 1504, eren de grans novetats monetàries; a València a 11-VIII-1507 el mestre de la Seca Alfons Sanchez volia encunyar diners, menuts; a la Seca de Barcelona en 1508 li era reconegut el privilegi de batre'n; aquell any es formà la Lliga de Cambray; el 1510 es donava a Girona una de les esmentades llicències de Ferran II; el 1511 Vic n'obtenia una altra; el 1515 Ferran II incorporava el regne de Navarra a Castella; el 23-I-1516 moria el rei Ferran, qui havia maridat amb Germana de Foix el 18-III-1506, del qual matrimoni va néixer l'infant Joan, el 3-V-1509, mort a poc temps; Donya Germana havia estat nomenada Lloctinent general d'Aragó, Catalunya, Rosselló i Cerdanya; Ferran li donà facultat per celebrar Corts generals que va reunir a Monçó el 28-V-1512; va ésser Virreina de València; les encunyacions de billó de Ferran II tenien totes semblants tipus d'anvers, el cap coronat i, al revers, les armes de cada regne, a Saragossa amb la S de Sanchez, als diners jaquesos; a Barcelona semblant anvers, i les armes de la Ciutat al revers; a València, abans de 1504, amb la marca de Sanchez o Sanchis, n'havia batut aquella Seca amb el tipus del revers dels antics diners de Jaume I; a Mallorca el cap del rei es presentava de front, no de perfil com als altres regnes esmentats; el diner gironí descrit abans cloïa, amb un tipus real, el de Ferran II, la llarga sèrie de batiments de menuts, moltes de les llicències dels quals varen correspondre a l'Infant Enric d'Aragó i Sicília, Duc de Sogorb i Comte d'Empúries, figura capdal en els anys que van del 1478 als de la Germania.

FELIP MATEU I LLOPIS

⁷ BOTET, vol. II, págs. 327-332 i 333-356.